

ten in Britse steden illustreerden reeds dat deze etterbuilen moeilijk onder controle te houden zijn en op gezette tijden zullen uitbreken.

Terecht kan men zich de vraag stellen hoe lang het nog duurt vóór deze Thatcheriaanse gevolgen zich bij ons zullen voltrekken : de eerste tekenen zijn merkbaar.

Nochtans durft Wim Van Rees het ook hebben over de buurt "als bevrijdingsgebied", ziet David Thomas de buurt als het unieke forum; spreekt W. Beck over het buurtgericht werken als een algemeen arbeidsprincipe... ondanks een steeds hogere centralisatie van de allesbepalende economisch(-politieke) machtsstructuren. Het weze echter duidelijk dat "de buurt", hierbij een andere betekenis krijgt, ontdaan van alle mythische potenties die er ten onrechte aan toegeschreven werden. Het lijkt zoveel als een laatste (?) hoop om met de "buurt als sociaal systeem", een noodzakelijk bruggenhoofd te vormen voor - vaak ille-

gale - gevechten van gedifferentieerde bewonersfrakties, voor een minimale leefbaarheid. In deze kontekst krijgt "werken in buurten" toch wel een andere geladenheid, met de vraag of het niet eerder een ultiem achterhoedegevecht wordt... tegen windmolens, dan wel een voorhoedegevecht dat naar de geïdealiseerde integratie en een passender oriëntatie van het maatschappelijke en politieke beleid voert. Natuurlijk blijft het een nobel objektief om de meest gedeprimeerden in alle omstandigheden te blijven bijstaan met de meest geraffineerde know-how. Daarom hoeft men zichzelf nog niet wijs te maken daarmee fundamenteel ook maar iets aan de oorzakelijke systemen te doen, integendeel. Is hiertoe niet meer te bereiken met bredere lagen van de middenmoot-bevolking de dikke schellen van de ogen te halen? Wie vindt hiervoor de meest adequate, blijkbaar nog ongekende methodiek?

REEJ MASSCHELEIN.

O.C.M.W. VAN BRUSSEL-STAD IN DE BAN VAN HET BUURTWERK

De maatschappelijke dienstverlening in de Brusselse agglomeratie komt op geregelde tijdstippen op een minder frisse manier in de aktualiteit. Meest tot de verbeelding sprekende episode was wellicht vorig jaar het (tijdelijk) stopzetten van de "openbare onderstand" vanwege het OCMW van Schaarbeek. Dergelijke en andere uitzonderingssituaties mogen niet uit het oog doen verliezen dat het met de sociale dienstverlening in het algemeen in sommige Brusselse gemeenten maar belabberd gesteld is. Hoge bomen vangen meest wind. Zo ook de Openbare

Centra voor Maatschappelijk Welzijn die van meerdere kanten worden belaagd. Dat de boekhouders van rechts - nu ze volop regeringsverantwoordelijkheid dragen - in de sociale uitgaven van de staat een dankbare schietschijf vinden, mag geen verwondering wekken. Ter linkerzijde liggen de zaken minder eenvoudig. Sommigen zetten zich schrap en willen, ten allen prijze en tegen beter weten in, bestaande verworvenheden verdedigen. Tegen beter weten in, als je het bekijkt vanuit de kritiek die andere linkse middens er op het funktioneren van deze voorzieningen op nahouden. Dan wordt gewezen op het centralistische, bureaukratische, afhankelijk makende en vernerende karakter van de maatschappelijke dienstverlening, zoals ze bijvoorbeeld in de OCMW-werking tot uiting komt. Het trekt dan ook onze aandacht wanneer met name het OCMW van Brussel-stad initiatieven neemt die sommige argumenten van rechts en van links in de feiten ontkrachten.

Doordat ze, ten eerste, minder kosten en ten tweede op een gedecentraliseerde manier proberen in te spelen op de belangen van de OCMW-gebruikers. Het trekt des te reer onze aandacht wanneer het bij deze initiatieven dan gaat om het installeren van buurthuizen in verschillende achtergestelde wijken van Brussel-stad.

KRACHTLIJNEN VAN EEN NIEUW BELEID

Op initiatief van de Dienst Jeugd werd in 1981 een eerste buurthuis opgericht, 't Vestje, gelegen aan de gelijknamige straat in het zuidwestelijke deel van de Vijfhoek. Op grond van de daar behaalde resultaten werd medio '85 een tweede buurthuis opgericht aan de Vlaamse steenweg in de Begijnhofwijk. Bedoeling is, met een interval van anderhalf jaar, uiteindelijk te komen tot een achttal inplantingen. Het oprichten van deze buurthuizen bestempelt het OCMW zelf als het instellen van een nieuwe werkfilosofie ten nade-

Te van klassieke arbeidsmethoden en dit met betrekking tot het preventief optreden op het vlak van de jeugdbescherming.

Om dit te verduidelijken moeten we eerst iets zeggen over de evolutie van het beleid van de Dienst Jeugd.

Tot voor 15 jaar was de Dienst Jeugd in feite een plaatsingsdienst. Men constateerde dat een langzame uitbreiding van het personeelsbestand in de zeventiger jaren een daling van het aantal plaatsingen voor gevolg had. Deze "niet bedoelde" vorm van preventie vloeide voort uit het feit dat plaatsingen meer overwogen konden gebeuren en dat de jongeren ook beter werden opgevangen in het eigen milieu.

"Te dikwijls beantwoorden de gevestigde instellingen aan de behoeften van de bevolking op een ouderwetse manier, dit ten gevolge van hun starheid die voortvloeit uit hun centralisatie en uit een gemis aan contact met de lokale werkelijkheid van de gebruikers" (Jacques Oberwaits, voorzitter OCMW-Brussel, in : R. Billen, R. Ceulemans en E. Deraeyemaeker : 'Instellen van de sektorindeling bij de dienst jeugd door de vestiging en creatie van buurthuizen', 1985, p. 6)

In 1980 werden een aantal maatschappelijk werkers opgeleid in het kader van een overeenkomst tussen het OCMW en het ministerie van Franstalige Gemeenschap. Deze overeenkomst droeg de titel "Action en milieu ouvert". Deze werkers zouden het skelet van het nieuwe OCMW-beleid met vlees en bloed bekleden. Wat waren de krachtlijnen van dat nieuwe beleid? Men wou komen tot een vermindering van het aantal plaatsingen (doel) door een preventieve actie in het milieu van de bewuste jongeren (strategie) en dit vanuit de buurtwerkgedachte (middel). Deze beleidsintenties kregen ook een theoretische onderbouw. Het motto "voorkomen is beter dan genezen" betekende in deze kontekst dat men de onafhankelijkheid van de jeugdige cliënten zoveel mogelijk gaaf wilde houden. Het curatieve, "genezende" optreden brengt de jongere van de ene verslaving in de andere. Het niet tijdig ingrijpen maakt hem afhankelijk van een aantal "symptomen" (bv. alcohol, delinkwentie). Maar ook de hulpverlening werkt de afhankelijkheid, om niet te zeggen de verslaving, in de hand (afhankelijk van financiële hulp, plaatsing in een instelling, enz...). Preventie betekent dan dat men tussenkomt op het "passende ogenblik" binnen een vertrouwenswekkend kader. Dat kader wordt geboden door een gedecentraliseerde buurtinfrastructuur, gerund door professionele die, naast hun status van hulpverlener, voornamelijk als vertrouwens- of gesprekspartner optreden. Zij nestelen zich als het ware in de netwerken waarin de hulpvrager verweven zit. Komplementair aan deze vormen van individuele hulpverlening staan vormen van samenlevingsopbouw en kollektieve actie. Het komt er met name ook op aan kollektieve antwoorden te formuleren op gemeenschappelijke individuele behoeften, voornamelijk door het verhelpen van leemten inzake kollektieve infrastructuur. Dit opbouwwerk moet plaats vinden in samenwerking met de bevolkingen. "Immers, de persoon moet meester blijven over het antwoordproces op

zijn problemen".

RESULTATEN EN VOORUITZICHTEN

Hoger is gesteld dat in de oprichting van een tweede buurthuis op de Vlaamse steenweg de resultaten behaald in 't Vestje een rol hebben gespeeld. Sedert de ombuiging van het OCMW-beleid heeft men een verdere daling van het aantal plaatsingen vastgesteld. Waar in 1980 nog 238 plaatsingen noodzakelijk waren, is dat in 1984 tot 112 gereduceerd. Opvallend is verder de fikse daling in het werkgebied van 't Vestje zelf. Dit gebied nam voorheen 20% van het aantal plaatsingen voor zijn rekening. In 1984 is dit gedaald tot 4,2%. Ook de materiële hulpaanvragen vanwege jeugdige cliënten zijn in deze sektor gevoelig verminderd. In het algemeen valt er in elk geval een afremming van een opwaartse beweging te constateren. De materiële hulpaanvragen zijn in de sektor van 't Vestje met 2,1% toegenomen, tegenover 6,75% voor Brussel-stad.

Er is geen direkt aanwijsbaar verband tussen de werking van het buurthuis en deze konstataties. Er zijn alleen serieuze vermoedens dat deze gedecentraliseerde aanpak inderdaad "goedkoper en beter" is. De meeruitgaven die gepaard gaan met het financieren van een netwerk van buurthuisinfrastructuur worden vermoedelijk gekompenseerd door een verlichting van de financiële druk op andere diensten van het OCMW.

Het buurt- en opbouwwerk als sociaal-kulturele subsidiekategorie heeft in het verleden zijn identiteit goeddeels gepuurd precies uit de tekorten en de gebreken van de officiële maatschappelijke dienstverlening. Dat legitieme uitgangspunt bracht deze werksort maar al te vaak in een marginale situatie. Het werken buiten de welzijnsinstituties werd meteen werken er tegen. Eén zaak is wel duidelijk : het buurthuis heeft zich een onvervangbare plaats weten te verwerven in de wijk. Heel wat jongeren, maar ook volwasse-

nen, komen er aankloppen met vragen en problemen i.v.m. school, vrijetijdsbesteding, relaties, werk,...

Het OCMW voorziet op termijn in de oprichting van nog 6 buurthuizen. Criteria voor de territoriale spreiding van deze steunpunten zijn tweeledig : enerzijds de bevolkingsamenstelling, anderzijds de sociale behoeften van deze bevolking afgemeten aan het aantal aanvragen tot hulp die bij het OCMW binnen komen. In dat opzicht zouden de omgeving van het Bockstaelplein in Neder-Laken en de Hoogstraat in de Marollen prioritair in aanmerking komen.

De werking van een buurthuis wordt op 2 miljoen begroot. Dat bedrag is goed voor de lonen van twee personeelsleden (een maatschappelijk werker en een opvoeder) en voor het dekken van ongeveer 145.000 frank aan werkingskosten. Dit wordt als een minimum aanzien, wil er van enige kwaliteit in de werking sprake zijn. En dan nog moet er beroep gedaan worden op mensen in tijdelijke statuten en op de inzet van vrijwilligers.

DRAAGWIJDTE VOOR HET

BUURT- EN OPBOUWWERK

Kenmerkend in de evolutie van de houding van het Brusselse OCMW ten aanzien van de jeugdproblematiek, is de vrij opvallende verschuiving in de gehanteerde welzijnswerkmethodes. Tegenover de controlerende en eerder repressieve plaatsingsstrategie van een welzijnsbureaucratie-oudestijl staat nu de agogische begeleiding van jongeren in de onmiddellijke woon- en leefsituatie. Deze vorm van dienstverlening is niet vanuit het "alternatieve" circuit tot stand gekomen, ofschoon de "community approach" uit het buurt- en opbouwwerk wel degelijk voor dit experiment model heeft gestaan. Temeer daar er, naast de manifeste financiële druk die als motief in de koerswijziging heeft meegespeeld, toch wel degelijk kan gesproken van een gedecentraliseerde en tot op zekere hoogte gedemocratiseerde welzijnspraktijk.

'Opbouwwerk is een instrument geweest in de handen van de institutionele hervormers. Het heeft bijvoorbeeld een taak vervuld bij de hervorming van het maatschappelijk werk : de uitbouw van de dienstverlening moest aangepast worden aan nieuwe noden. Het opbouwwerk is ingezet om komaf te maken met oude tradities en verouderde werkwijzen en structuren. (...) Opbouwwerk verdiende zijn sporen als spreekbuis van de critici van de bestaande orde. Het werd gehanteerd als wapen tegen de overbureaucratisering. De welzijnszorg nam in omvang sterk toe, maar de bureaucratie groeide recht evenredig. Er ontstond een brede kloof tussen de verstrekkers en gebruikers van de dienstverlening. De professionalisering leidde wel tot een syndikaal besef bij de welzijnswerkers, maar het is het opbouwwerk dat de geloofwaardigheid van de welzijnszorg tegenover de gebruikers heeft moeten herstellen.' (D. Thomas, in : 'Opbouwwerk en de kip met de gouden eieren', Samenlevingsopbouw (10), 1986, in voorbereiding.)

Dat was zeker niet altijd het gevolg van een doelbewuste konfrontatiestrategie. Het resultaat was wel dat her en der getimmerd werd aan een alternatief circuit waarop alle beperkte middelen werden vastgepind.

Aan een werksoort die haar signaalfunctie waar wil maken, worden door evoluties zoals die in het OCMW van Brusselstad kansen geboden. Met het voorbeeld van de Dienst Jeugd voor ogen, zal het wellicht makkelijker zijn om ook ten aanzien van andere problemen bij het OCMW dergelijke aanpak te bepleiten. Misschien komt het bestaansrecht en de identiteit van het buurt- en opbouwwerk daarmee wel op de helling te staan. Dat weegt echter niet op tegen het maatschappelijk effect die het kan bereiken door de eigen werkmethodes als exemplarisch naar voor te schuiven en in de traditionele welzijnspraktijken te introduceren.

"Het in stand houden van een eigen opbouwwerkcircuit, marginaal gesubsidieerd onder de noemer Samenlevingsopbouw (cultuur) lijkt minder en minder aangewezen, zonder direkte relaties met en honorering van opbouwwerkmatige vernieuwingspogingen binnen de welzijnszorg zelf." (L. Serrien, in : 'De Antwerpse welzijnszorg in kaart gebracht', Sociaal, 6 (1985), nr. 8, p. 27)

Tenslotte : ook op het vlak van de organisatie van het opbouwwerk van na de "herstructurering" openen deze evoluties perspectieven. Samenwerking bij het zoeken naar "kollektieve antwoorden op gemeenschappelijke individuele behoeften" (zie hoger) zou ertoe kunnen leiden dat de OCMW-buurthuizen ingeschakeld kunnen worden in een netwerk van steunpunten ten dienste van het projektmatige opbouwwerk.

(ast)

Over dit onderwerp werd door het OCMW van Brussel een rapport gepubliceerd : R. Billen, R. Ceulemans en E. Deraeyemaeker : 'Instellen van de sektorverdeling bij de Dienst Jeugd door de vestiging en creatie van buurthuizen', OCMW-Brussel, 1985, 77 pp.

Buurthuis 't Vestje
Vestje 8
1000 Brussel
Tel. : 02/512.16.70